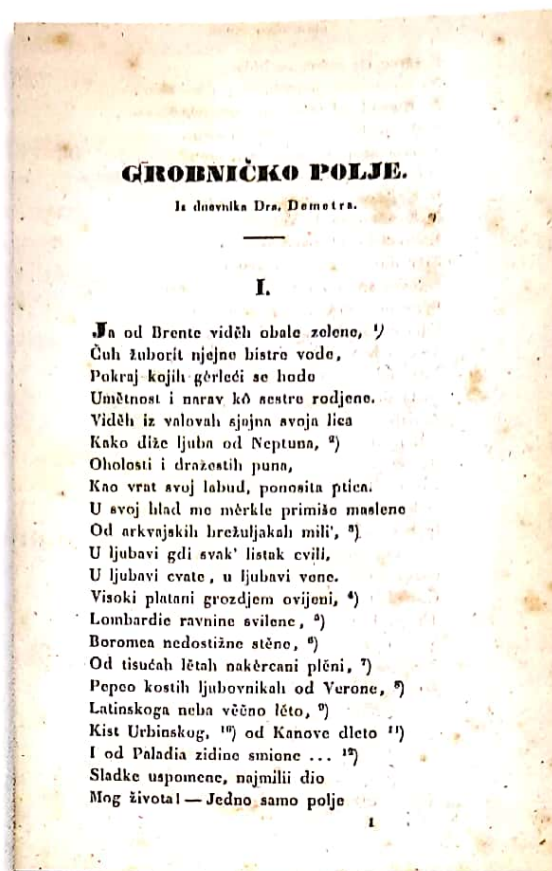

»GROBNIČKO POLJE«, spjev Dimitrija Demetra, objavljen 1842. u prvome broju časopisa *Kolo*, a potom u knjizi *Teuta, Grobničko polje* (Zagreb 1891); ima 540 stihova različite duljine (osmerci, deseterci, dvanaesterci) i podijeljen je na trinaest dijelova te *Zaslovje*; pripovijeda o pobjedi Hrvata nad Mongolima 1242, događaju koji nije povijesno dokumentiran.

Djelo je žanrovski neodređeno, jer o epskoj temi govori na lirski način. Fabula se ne pripovijeda sustavno, a nema ni pravih junaka, nego se daju pojedinačne scene iz doba bitke. Pritom pažnja koja se tim scenama posvećuje nije primjerena njihovoj stvarnoj važnosti, nego se predmet prikazivanja izabire po kriteriju izražajnosti. Zato se više opisuju zbivanja oko bitke nego bitka sama, jer se pretpostavlja da je čitatelju tijekom bitke poznat ili da mu i nije presudno važan, nego želi čuti o moralnim razlozima koji su motivirali jednu i drugu stranu. Jednako tako nema ni glavnih junaka, dok je malen broj likova uopće individualiziran; više se inzistira na važnosti kolektiva. Forma teksta je nekonvencionalna: dijelovi su različite duljine, unutar njih miješaju se različiti stihovi (najčešće deseterci s dvanaestercima); neki su pasaži doneseni i u dramskom obliku pa su sudionici bitke označeni imenom, a potom se navode njihove riječi, kao u predlošku za scensku igru. Najbolje trenutke autor doseže u dijelovima spjeva koji bi mogli stajati i kao zasebne pjesme, osobito u *Pjesmi Ilirah*, koja je postala poznata po prvom stihu »Prosto zrakom ptica leti«; uglazbio ju je V. Lisinski.

Tekst je temeljno intoniran lirski, jer započinje opisom kazi-vačevih dojmova prigodom putovanja po sjevernoj Italiji te njegovih asocijacija na Grobnik, koje se javljaju po logici kontrasta. Spjev također završava u subjektivnom tonu (vjerojatno nije slučajna iz-

bor osmeračke strofe *ababcc*, koju Demeter poznaje iz Gundulićevih *Suza sina razmetnoga*). Zato se ono što stoji između lirskog uvođa i lirskoga zaključka – a što je i samo po sebi često lirsko – doima kao neka vrsta kazivačeve vizije, njegova osobna interpretacija pov. događaja. Tako se pov. zbivanja – prema kojima obično cijela zajed-

Grobničko polje, D. Demeter, *Kolo*, 1842, 1.

nica uspostavlja kolektivni odnos – pokazuju kao nešto prema čemu se mora odrediti svaki pojedinac. Ujedno se time daje i reinterpretacija epskoga pjesništva: pravih epova više nema, a o onome što je nekad bilo predmetom epa, sad se mora pjevati na nov način, lirski.

Ta situacija generira nov knjiž. fenomen, koji je najbolje nazvati »romantična pjesan«. Demeter nije u hrv. književnosti jedini koji tako piše, premda jest prvi. Sve što se može navesti kao specifičnost njegova teksta (od likova i fabule, preko kompozicije pa do odnosa prema temeljnome metru) može se reći i za Mažuranićevu *Smrt Smail-age Čengića*, a također i za poneki drugi spjev u okolnim književnostima (*Krst pri Savici* F. Prešerna ili *Gorski vijenac* P. Petrovića Njegoša): riječ je o lirskoj interpretaciji epskih tema. Spjevova toga tipa ima u polj. i češ. književnosti (A. Mickiewicz, K. Macha), oni imaju i slična formalna obilježja; radi se o specifičnoj romantičnoj manifestaciji u književnostima naroda koji nemaju državu i donekle su zakasnili u nac. konstituiranju. U trenutku kad više nema tradicionalne epike kao vrste specijalizirane za važne teme iz nac. povijesti, u tim se književnostima takve teme plasiraju na nov način, u skladu s romantičarskim duhom. Takvi su spjevovi po svojoj subjektivnoj interpretaciji povijesti bliski G. Byronu i time se uključuju u eur. modu. Demeter je dobro osjetio atmosferu vremena pa je *Grobničko polje* bez dvojbe njegov najbolji knjiž. tekst.

LIT.: J. Ravlić, Predgovor, u knj. D. Demeter, Članci. *Grobničko polje*. Teuta, PSHK, knj. 31, Zagreb 1968; M. Živančević, Dimitrije Demetra *Grobničko polje*, Zagreb 1973; N. Banušić, Predgovor, u knj. D. Demeter, Izabrana djela, SHK, Zagreb 1997.

P. Pavličić

Posebno mjesto u njegovom [Demetrovu] stvaranju predstavlja epski spjev *Grobni ko polje* koji je tiskan 1842. u prvoj knjizi *Kola*, dvije godine prije klasi nog epa hrvatske preporodne književnosti, *Smrti Smail-age engi a*. U spjevu se nalaze i autorova *Izjašnjenja*, koja su u tuma enju spjeva nezaobilazna. U 540 stihova te podjelom na 13 numeriranih odjeljaka te završnim *Zaslovjem*, sro eno u razli itim metrima, *Grobni ko polje* je po generi kom ustrojstvu svojevrsni žanrovski hibrid. Uz osebuju pripovijedanje javljaju se i lirske pjesme (*Pjesma Tatarkinja*), zbarske budnice (*Pjesma Hrvata*, poznata po prvom stihu *Prosto zrakom ptica leti*, najbolja Demetrova pjesma, poznata kao solo-popijevka V. Lisinskog) kao i dramski intonirani dijalozi.

I *Grobni ko polje* opjevava povijesni doga aj: 1842. slavila se šestogodišnjica bitke na Grobniku u kojoj su Hrvati navodno pobijedili Mongole nakon njihova upada u Hrvatsku. Demeter pod snažnim Byronovim utjecajem u svoj spjev uvodi «ja» pripovjeda a koji govori o svojim osje ajima i dojmovima izazvanima pri om o grobni koj bitci. Miješanjem žanrova, ovo epsko djelo polemizira s tradicijom i klasicisti kim shva anjima o strogo odre enim kompetencijama pojedinog roda. Spjev zapo inje lirskim akordom «ja» pripovjeda a koji nakon evokacije sjevernotalijanskog pejzaža (Brenta, Venecija, Verona, ...) apostrofira umjetni ka i civilizacijska dostignu a slavnih ljudi tog podneblja (Petrarca, Rafael, Canova, biskup Karlo Boromejski i dr.) Od tog idili nog pejzaža, u srce se još snažnije me utim urezalo Grobni ko polje (silna raka, gnijezdo no nih snova), tako da nas u povijesni doga aj pripovjeda uvodi kontrapunktnim suprotstavljanjem. *Zaslovjem* je *Grobni ko polje* uokvireno vizionarskom slikom subjektivne interpretacijske povijesti. S mnogo nedore enosti i aluzivne simbolike, Demetrov ekstati ni «ja» pripovjeda i ne želi zapravo opisati konkretni doga aj, nego samo prenijeti osje aj i atmosferu povijesnog zbivanja, što za posljedicu ima snažnu aktualizaciju spjeva: nedvojbeno opjevava probleme suvremenosti. Neosporiv je utjecaj Byrona, ali i Puškinova *Borisa Godunova* (kolektiv, juna ki narod koji se bori za slobodu). I po koncepciji spjeva i po poetološkim i idejnim shva anjima, *Grobni ko polje* je pravi europski romanti arski spjev, sinteza brojnih romanti arskih pravaca.

Nikola Batušić, *SHK*, Zagreb, 1997.

Mažurani eva dopuna *Osmana* (14. i 15. pjevanje) – kratka informacija

-projekt dopune Gunduli eva epa *Osman* na poziv u toj godini novoosnovane Matice ilirske 1842. god. (danas Matice hrvatske) – prvi pjesni ki uradak Ivana Mažurani a, dopuna objavljena 1844. – posebno za udno mjesto u epskim poetikama hrvatskog romantizma (na primjeru *Grobni kog polja* i *Smrti Smail-age engi a* jasno je da u romantizmu klasi ni epovi nestaju s književne i kulturne scene niti imaju neki ve i zna aj)

-ilirci su u starim Dubrov anima (osobito u Gunduli u) prepoznali jedan od uzora za standardizaciju na štokavskoj osnovici, a u dubrova koj književnosti osnovu kulture mlade hrvatske nacije (na tronu kasnije nastalog Bukov eva zastora *Hrvatski narodni proporod* sjedi upravo Ivan Gunduli simboli no okupljaju i oko sebe ilirce

-dopjev je me utim svojevrsno vi enje *Osmana* iz perspektive 19. stolje a – Josip Von ina u svojoj studiji *Ilirizam i Gunduli ev* „*Osman*“ jezi nom analizom pokazao da Mažurani koristi dosta rije i koje nisu svojstvene dubrova kom 17. stolje u niti ih Gunduli upotrebljava, a

Dunja Fališevac upozorava na književne motive iz Mažurani eve dopune iz kojih se zrcali građanski demokratski duh 19. stoljeća koji nije u skladu s Gundulićevim baroknim protureformatorskim konzervativizmom

-također, u duhu romantičarske epohe i pripadaju im interesom za tajanstveno i okultno Mažurani uvodi lik renomiranog profesionalnog astronoma koji iz položaja zvijezda tumači i Osmanovu sudbinu – to također nije u skladu s Gundulićevom baroknom epikom.